D·N
19/4 1948

Vår utrikesdebatt

Presskritik av samverkan

Då man från ministrarnas inlägg går över till pressdebatten om vår utrikespolitik kommer man in i en friskare atmosfär. Detta beror delvis på det självfallna förhållandet att regeringens medlemmar, till dels med rätta, ålägger sig stor återhållsamhet; hos utrikesministern framkallar försiktigheten en oklarhet som döljer tankarna nästan lika väl som den totala tystnaden. Det beror också på att en del av pressen verkligen är inställd på att diskutera dessa frågor öppet och utan partihänsyn. Särskilt gäller detta folkpartiets tidningar, som under mellankrigstiden, det andra världskriget och tiden efter kriget overdersåglingen gått i spetsen för det fria meningsutbytet och som icke heller väjer för meningsbrytningar inom partiet.

Det är särskilt tre tidningar vilkas inlägg mot förslaget om samverkan under senaste tiden bör upptas till bemötande: Stockholms-Tidningen, Aftonbladet och Upsala Nya Tidning. Vad detta förslag innebär bör först i anslutning till den sistnämnda tidningens från varje tendens till förvanskning frigjorda inlägg understrykas; vårt land skall icke, "även om ett fördrag med västmakterna kommer till stånd, vid ett krigsutbrott utan vidare vara förpliktigat-att delta genom att t. ex. ställa baser till förfogande, först genom ett angrepp mot svenskt eller nordiskt territorium kommer vi med".

En väsentlig linje i kritiken av detta förslag skall här punkt för punkt diskuteras. Dess första, om man så vill underlag är, preciserat i den nyss citerade tidningen, går ut på att om västmakterna avser att hjälpa oss vid anfall, så kan vi därmed lita oss, nöja; en förberedelse av försvarssamverkan är icke av större vikt, eftersom "västmakterna just i inledningsskedet av en konflikt får fullt upp att göra med att hålla ställningarna på redan existerande frontavsnitt". Den synpunkten synes bygga på ett rent tankefel. Om samverkan förberedes blir, för det första, ett angrepp på Skandinavien från rysk sida ett angrepp på "ett redan existerande frontavsnitt". Militära förberedelser kan, för det andra, såsom från sakkunnigt håll uppvisats i Dagens Nyheter, möjliggöra hjälpsändningar inom ojämförligt kortare tid än eljest skulle vara tänkbart, och de kan ge hjälpen en så mycket större effektivitet att den kanske blott efter dylika förberedelser med säkerhet är att påräkna. Och för det tredje, vilket är avgörande, om vi väl blir utsatta för angrepp — och detta är ju förutsättningen —, måste det väl i all rimlighets namn vara bättre att genom fördrag vara tillförsäkrade hjälp än att inte vara det; vi har i sådant fall allt att vinna men intet att förlora på att förberedelser av olika slag kommit till stånd. Alltså: om vi kommer att behöva hjälp, är det sannolikare att den erhålles om den är avtalad och förberedd, och den blir, om den ges, långt mera effektiv än en improviserad hjälp.

Det andra momentet i den berörda linjen — utfört av Upsala Nya Tidning och Aftonbladet — innehåller satsen att vi får hjälp, om det ligger i västmakternas intresse, oberoende av fördrag. Redan vad nyss sagts visar att denna synpunkt är av ringa betydelse, men den blir likväl granskas i och för sig. Den bygger på den förment realistiska föreställning som förgiftar utrikespolitisk debatt, att varje stat handlar i överensstämmelse med sitt intresse och att detta intresse i varje situation ger klart utslag. Förstår man icke att denna förenkling är lika vilseledande som tanken att varje människa handlar i sitt eget intresse? En mängd faktorer ingår i det komplex som bestämmer en statslednings lika väl som en människas handlande — verkliga och förmenta intressen, framtidsprognoser, traditioner, altruistiska motiv, allmänna idéer, viljа att hålla slutna avtal osv. Om världen vore så enkel som intressetänkarna antar, så vore ju alla överenskommelser, all organiserad samverkan meningslösa; de europeiska västmakternas statsmän skulle ha bestämts av renа illusioner då de avslöt Brysselpakten. Just därför att hela intresseteorin är en barnslighet kan internationella överenskommelser få den största betydelse. Och därför kan också Sveriges och Nordens hållning mot västmakterna bli bestämmande för deras hållning mot oss. Ett starkt försvar och en villighet att förbereda samverkan kan ge oss en hjälp som vi kanske eljest inte skulle få — den satsen borde stå fast i varje allvarligt resonemang. För övrigt, om man godtar intresseteorin, kan i varje fall inte en överenskommelse skada oss — den påverkar ju då inte de andra staternas, inte heller Ryslands hållning.

Den tredje och mera intressanta delen av denna tankelinje innebär — under reellt underkännande av vad här kallats intresseteorin — att risken för ett anfall ökas om vi överenskommer om hjälp vid anfall; vi anses därmed redan engagerade på ena sidan och inträder fördenskull i en mera förtänd favoren. Uppfattningen är i princip rimlig; en förberedelse till samverkan — även om den icke tar formen av en verklig allians — kan medföra en ökad risk för anfall, som överväger värdet av att hjälp vid anfall är säkerställd.

På denna punkt bildar dr Harald Nordensson av Svenska Dagbladet upptagna tanke en god bas för fortsatt analys. Vi skall icke, säger man, sluta överenskommelse om samverkan, men icke heller binda oss för neutralitet, vi skall bevara vår handlingsfrihet. Till denna tes knytes emellertid, otydligt hos Svenska Dagbladet, tydligt hos dr Nordenson, en reservation; det är "en bjudande plikt för oss att föra en sådan politik att vi inte riskerar att komma i militär motsättning till västmakterna".

Sådandpunkten är utan tvivel besynnerlig. Som ett slags lösning av problemet presenteras "handlingsfriheten" — dvs. ovissheten om hur vi bör handla. Man tror sig ha funnit Columbi ägg genom att energiskt deklarera att man inte vill ta ställning; det är strutspolitiken i princip och permanents. Genom den anförda reservationen blir ståndpunkten emellertid även från en annan synpunkt egendomlig. Med all rätt säger Aftonbladet: "Vill man uppställa sådana förutsättningar för vår försvars- och utrikespolitik, kan man lika gärna slåppa neutralitetsmed ens. Vad är det för någon underlig bondslughet att vägra att skriva på ett allianspapper, när man ändå har talat om på vilken sida man står."

Men det går inte att stanna vid påpekanden som dessa. Svenska Dagbladets ståndpunkt är ohållbar, men endast därför att isoleringspolitiken över huvud är ohållbar. Dr Nordenson har rätt i sin reservation. Vill verkligen någon — utanför kommunismen och halvkommunismen naturligtvis — bestrida att vår politik under inga förhållanden får föra oss till ett krig på Ryssлands sida mot västmakterna? Vill någon hävda att den svenska försvarsmakten i någon situation bör kunna användas som ett hjälpmedel för Ryssland — som ett medel att krossa västerlandets och därmed vår egen frihet? Endast den som bejakar dessa frågor kan på ett logiskt sammanhängande sätt rikta allmänna angrepp mot samverkanslinjen; det är kärnan i debattläget.

Ty det säger sig självt att om det för världen — Ryssland likaväl som västmakterna — är klart att vi i ett kritiskt läge kommer att välja på ett på förhand givet sätt, så bryts utöden av tanken att vi genom att formellt icke binda oss för att mottaga hjälp kan minska risken för anfall. Och kunskapen om att svenska folket nära nog enhälligt känner så kan inte undanhållas andra länder med mindre vi övergår till mörkläggning, censur, undertryckande av all öppen debatt. Det går inte att både åka efter häst och ro i båt; det går inte att inhösta neutralitetens fördelar samtidigt som man förklarar att vi — om vi inte får förbli neutrala — kommer att välja en viss sida. Endast den självuppgivelse som skulle bestå i godtagande av tanken på ett krig vid Ryssлands sida skulle kunna rädda oss ur dilemmat.

Därför har vi, såsom professor Montgomery nyligen framhållit, blott att gå vidare på vägen mot samverkan, dvs. utlovad och förberedd hjälp vid anfall. Vi är i Ryssлands ögon redan kompromitterade; det gäller att inte förlora västerns förtroende. Med vårt läge, utan en garanti för vår säkerhet och därmed en stegrad utsikt att bevara freden.

De senaste vitböckerna har änyo understrukit

hur angeläget det är att svenska utrikesdepartementet, riksarkivet eller någon annan instans snart utgiver aktsamlingar från kriget som inte bara har att göra med den sidan som vetter mot Norge. Detta även för klargörande av de svensk-norska problemen. Utrikesledningens ställningstaganden vid skilda tillfällen måste betraktas mot en bredare bakgrund, framför allt förhållandet till Tyskland. Risken för ett tyskt anfall ansågs påtaglig under olika skeden 1940—1943 — man vill se vilka rapporter eller muntliga meddelanden som låg till grund för dessa bedömanden, helst också hur det låg till i Berlin. Om det senare borde värdefulla upplysningar inhämtas vid de nyss inledda arkivstudierna i Tyskland. Inte minst efter vad man nu har lärt rörande norsk-svenska konfliktlinnen är det angeläget att detta kunskapsmaterial snarast möjligt tillföres offentligheten, så att man bättre förstår det allmänna sammanhanget. En annan felande aktserie berör Finlandspolitiken. Det är tydligt att denna under vissa perioder kastspelat en central roll. Sveriges hållning bestämdes i hög grad av det traditionella strävandet att hjälpa Finland till rätta, förebygga fortsatt rysk aggression, bevara en rest av försvarsvallen mot öster osv. Utrikesminister Undén är emellertid så angelägen för allt som kan misstänkas ryssarna att han knappast är villig att öppna UD:s arkiv för detta ändamål. Hans historiska intresse har sina gränser. Han har dock inte i nämnvärd grad hämmats av tanken att den ensidiga hittills genomförda publikationsverksamheten kunde bli extra ofördelaktig för företrädaren och dennes närmaste medarbetare.

POESI
— den nya lyriktidskriften
blev stor succé från första stund.

Pressen om första numret:

"— ett djärvt experiment. Det säger sig självt att detta nya tidskrift av ungdomen för ungdomen kommer att bli en hemlighet för de äldre."
Nils Beyer i MT.

"— men han tragar upp ibland ett bokstavligt stort stycke av stort värde."
Poesi är egentligen ett stort ord, det smyger sig på och det gör också Poesi."
Yan Nyberg i Ny. D.

"Av första numret att döma har Poesi alla skäl att förtjäna sina läsares förtroende och sympati."
Allan Pågerström i AB.

POESI utges av Lyrikanfunder, Redaktionskommitté: Erik Asklund, C. E. Englund, Olof Lagercrantz, Harry Martinson och Gunnar Tideman. Redaktionssekreterare: Stig Carlson.

Upplagan har fått en första åtgång. Försäkra Eder om första numret i tid.

I alla bokhandlar — pris 2:75

Wahlström & Widstrand

C 12

Att byta blad i Eversharp Schick är ett ögonblicks verk. Ni behöver bara göra en enkel "mantelrörelse" — precis som när man laddar en pistol. Detta är bara en av de många finesserna hos Eversharp Schick. Några andra är den praktiska, smala formen (tack vare den när hyveln lätt överallt), den reflfade skyddsbommen (den håller huden sträckt och skäggstråna i rätt rakvinkel) samt den enkla rengöringsproceduren (det räcker med en grundlig avskölining).

Pris för hyvel med
20 blad kr. 8:70
20 nya blad med
påfyllare kr. 5:70

EVERSHARP
SCHICK
GENERALAGENT: FIRMA BRYNOLF BÖRJESON · STOCKHOLM

DJÄVULEN PÅ SCENEN

KURIOST NOG har ingen Stockholmascen gett sig i kast med *Ingmar Bergman*. Hängning i tystnet eller hyllning i skynundan har ju eljest varit dennes lott. De tre pjäser som ingår i samlingen *Moraliteter* (Bonniers, 10 kr.) har spelats — i Malmö och Göteborg — under loppet av ungefär ett år (1946—47), alla med författaren själv som regissör.

Varje pjäs har sin djävulsgestalt. I "Rakel och biografvaktmästaren" är han den egentlige huvudpersonen, heter Kaj och uppträder som ett brustet geni, som med en blandning av förtvivlan och kyla utför sin diaboliska roll. I "Dagen slutar tidigt" är han tecknad mera utvärtes och håller sig i andra planet i antikvitetshandlaren van Rijns skepnad. I "Mig till skräck..." är det pjäsens hjälte som förvandlas till dess djävul då han kompromisser och släpper viseslighetsterna.

Ondskans företrädare, som i dessa pjäser förfärade över sig själva "gör ont med vidöppna ögon", är nog alla en smula posörer, mer eller mindre teaterfigurer. Men man har inte rätt att överflytta posörnamnet på författaren. I dennes egocentriskt färgade världsbild, där tillvaron ter sig som "en brottningskamp på liv och död" mellan Gud och Djävulen, är Djävulen en intensivt upplevd realitet, som väl i sin tiste antagonist med glädje noteredes, måste skjuta vara en i nuvarande läge högst bekräglig attityd:

Den vittnar till fullo om, att det bor två kämpande själar i hans bröst: demokratens och socialistens. Den förre ser väl att alla demokratins ideal hänsynslöst kastas överbord i öststaterna, men den senare vill också gärna tro, att några av hans ideal där håller på att realiseras — där socialismen ju! — och därav skapas en tvehågsenhet och ett vingslående av högst bekräglig slag. Det mest bekräglige härvid är, att den stora allmänheten, om blir dubbelungad förkunnelse av detta slag, inte alltid kan genomskåda sammanhanget utan lockas på villovägar. "Ledare" av det slaget, av vilka vi har åtskilliga, är därför farliga i dessa bistra tider.

De bör sättas på avskrivning fortast möjligt.

Riksbankschefen Rooth har meddelat att han skall resa till Amerika inom den närmaste tiden. För att förebygga tänkbara misstolkningar tillfogar riksbankschefen att hans resor för att vara FN behjälplig med utredningen av dess tjänstemannastabs pensionsfrågа. Vore det inte skäl — frågar Aftonbladet (fp) — att han i stället stannade hemma och skötte sitt arbete?

Finansministern har fullt göra med att fara omkring i byarna och hålla tal, och riksbankschefen åker till Amerika för att delta i en pensionsutredning. Är det inte att ta alltför lätt på ansvaret för Sveriges finanser?

I det borgerliga lägret är man sorgsen över den skärpta uppmärksamhet som tillfälle kommunisterna efter dödskuppen med demokratin i Prag, påstår Skånska Social-Demokraten — i så rak motsats till andra socialdemokratiska organ, som tyckte att borgerliga tidningar ägnar alldeles för stor uppmärksamhet åt det fulfena som kommunisterna bedriver. På liberalt håll brukar man ju förebrå socialdemokraterna för att de inte med tillräcklig skärpa inprintar läsan från Prag. Nå, den synsnämnda tidningen föredrar att vända upp och ned på sammanhanget: detta passar nämligen bäst för följande bevisföring:

Det bäddar en formlig stormvind mot kommunisterna i fackföreningarna. Allt tyder på att socialdemokratin kommer att få tillbaka de första av dessa valjare som i god tro på kommunisternas demokratiska utfästelser gått över till dessa vid tidigare val. Den socialdemokratiska valfronten kan på detta sätt förstärkas med en kvarts miljon röster. Det kan inte gärna vara något angenämt perspektiv för domäner, ohinare och hemmaspara, som i skön förening inriktat sig på att riva upp den socialdemokratiska andrakammarmajoriteten i höst och i det sammanhanget räknat med kommunisterna som sina bästa hjälptrupper.

Uppdelningen av arbetarvästerna på två partier är av sådan betydelse att det enstaka skulle kunna förhjälpa de borgerliga att nå sina drömmars mål; återvinnandet av sin gamla majoritetsställning i andra kammaren och senare i även den första. Men förstår så väl olusten på den borgerliga sidan över den för kommunisterna bevärliga uppmärksamhet som deras politiska fränder i Tjeckoslovakien dragit över dem.

Den intensiva propagandan mot kommunisterna exempelvis i liberal press är bästa bevitnet för att detta är en falsk konstruktion.

Högermedlemmar!

Utfärd till Uppsala
ordnas **söndagen den 25 april!**

Avfärd (från Centralen) kl. 8.20. Återkomst till Stockholm kl. 18.17.

Ur programmet: *Besök i Gamla Uppsala med kort gudstjänst, visning av slottet, domkyrkan, universitetsbiblioteket, botaniska trädgården, institutet för högspänningsforskning, m. m.*

Kaffe, lunch och fördbiljett ingår i det sammanlagda priset **13 kronor.**

Förhandssanmälan senast onsdag kl. 12, tel. 10 79 25.

Beställd biljett erhålmas på Stockholms-Högerns exp., Karduansmakaregatan 9, 1 tr., senast tisdagen den 24 april kl. 14. Alla högermedlemmar med vänner och bekanta är välkomna!

Arrangör: Adolf Fredriks Högerförening.

PRESSGRANNAR

Under kriget vande sig världen att betrakta koncentrationslägren som en uppfinning av hitlerismen. Det togs också för givet att denna speciella styggelse skulle försvinna tillsammans med Hitlervälldet. Lägren är i denna stund en fast institution i hela östra Europa. Ingenting visar bättre den nära släktskapen mellan nazism och kommunism än den omständigheten att de ryska ockupationsmyndigheterna i östtonen aldrig hade en tanke på att avveckla och utplåna anläggningarna. Det var för den den naturligaste sak i världen att så nyttiga inrättningar skulle tas i bruk, anmärker Handelstidningen (fp). Stern-Buchholz vid Schwerin, Buchenwald vid Weimar, Mühlberg vid Elbe, Sachsenhausen vid Oranienburg osv., alla är de i full drift. Antalet inspärrade är dock okant, men anslås till långt över 100.000:

Saken har vidrörts i åtskilliga meningsskiften mellan Ryssland och västmakterna angående ockupationspolitiken, senast i en not som nyligen överlämnades till ryska ambassadören i Washington. Såvitt känt är har man å ryssk sida aldrig förnekat att tvångsarbete på detta sätt praktiseras såväl inom Sovjetunionen som i dess lydländer. Inför de överhängande vittnesbörd som föreligga vore det också meningslöst att bestrida arbetslägrens existens. De former i Ryssland innan de infördes i Tyskland ingen politisk regim har gjort sig så beroende av detta det nutida slaveriet som den nuvarande ryska, ingen annan har så tvekslöt tagit det i bruk för ekonomiska uppgifter och politiska syften.

Vid sidan av arbetarna, vilka icke är mer fria än att de är berövade all strejkrätt och på olika sätt bundna vid sin arbetsplats, har vuxit upp ett ohanligt proletariat av tvångsarbetare, berövade alla mänskorperliga och mänskliga rättigheter. Deras antal är okänt. Det är detta system som i och med avspärrningen spritt sig till länderna i östra Europa. Man möter det i Jugoslavien — Alva Myrdals lyckoland —, i Bulgarien, Rumänien och Polen:

Med full rätt kan sägas att slaveriet numera är en kommunistisk institution. Endast till en ringa del är det fråga om en form för betraftning av förbrytelser. Av de människor som inspärrats och dagligen inspärras i koncentrationslägren ha de allra flesta aldrig ställts inför rätta . . . Sovjetunionen har sina berättade klasser och sin underklass, beklagansvärdare än något annat land, ty den har ingen yttrandefrihet, ingen talerätt, ingen organisation. Den är lika rättlös som den människoboskap, som en gång trälade vid de egyptiska pyramidbygena.

Sådan är verkligheten bakom järnridån, inskärper den anförda tidningen. Sådan är kommunismen såsom maktutövning. Sådana är marxismens bakvärda teorier omsatta i praktisk gärning.

När statsrådet Wigforss i Hofors debatterade med en kommunist ville han inte yttra sig om vad som verkligen hänt i främmande land", exempelvis nyligen i Tjeckoslovakien. Detta är en försiktighet och en omsinthet som i nuvarande läge måste anses vara mycket betänkliga av den ledare som är ute för att i en kritisk tid upplysa svenska folket. Stockholms-Tidningen (fp) gör denna reflexion och fortsätter:

Om hr Wigforss inte vill tro de otaliga vittnesbörden av fiktande meningsfränder från denna "främmande länder" och från en mängfald andra håll, kunde han väl exempelvis fråga hr Ehrving i MT, som nyligen på ort och ställe skaffat sig förstahandsinformationer. Och för övrigt även i sin tidning årligen deklarerat sin uppfattning om vad som hänt. Resultatet av ett sådant tydligen villahövligt studium, som uppenbarligen bör föregå varje ställningstagande just nu, kunde inte gärna ha blivit mer än ett.

Hr Wigforss förskliga och tveksamma undanvikande på denna ytterst viktiga punkt, som givetvis av hans kommunistiska meddelanden som låg till grund för dessa bedömanden, helst också hur det låg till i Berlin. Om det senare borde värdefulla upplysningar inhämtas vid de nyss inledda arkivstudierna i Tyskland. Inte minst efter vad man nu har lärt rörande norsk-svenska konfliktlinnen är det angeläget att detta kunskapsmaterial snarast möjligt tillföres offentligheten, så att man bättre förstår det allmänna sammanhanget. En annan felande aktserie berör Finlandspolitiken. Det är tydligt att denna under vissa perioder kastspelat en central roll. Sveriges hållning bestämdes i hög grad av det traditionella strävandet att hjälpa Finland till rätta, förebygga fortsatt rysk aggression, bevara en rest av försvarsvallen mot öster osv. Utrikesminister Undén är emellertid så angelägen för allt som kan misstänkas ryssarna att han knappast är villig att öppna UD:s arkiv för detta ändamål. Hans historiska intresse har sina gränser. Han har dock inte i nämnvärd grad hämmats av tanken att den ensidiga hittills genomförda publikationsverksamheten kunde bli extra oförd elaktig för företrädaren och dennes närmaste medarbetare.

15/5
utgår tiden för inlämnande av manuskript till tävlan om

STORA SKANDINAVISKA ROMANPRISET 1948

Prissumma
25.000 kr.

Manuskripten inlämnas till Wahlström & Widstrand, Regeringsgatan 83, Stihm.

AB. Europafilm
Hemmets Journal
Wahlström & Widstrand

Vårens stora familjeroman

FLODVÄGEN

av
FRANCES PARKINSON KEYES

ger Er den bästa avkoppling och underhållning, emedan den är

* *spännande*
* *romantisk*
* *omfångarik*
* *har en trivsam miljö och*
* *ett roligt persongalleri.*

Gebers 560 sidor 16:50, inb. 21:50

Ni som reser till ITALIEN
kan inte vara utan

ITALIENSK RESEPARLÖR
av *Aase* och *Kurt Kirchheiner*
3:25

Innehåller den nödvändigaste grammatiken, vanliga uttryck och fraser samt alfabetisk partör med sakliga upplysningar och glosor.

TILL ITALIENSKA
av *Ebba Atterbom.* 1:50

Översättningsövningar i anslutning till **100 lektioner i Italienska.** Avser att ge praktiskt ordförråd och övning i att uttrycka sig ledigt.

100 LEKTIONER I ITALIENSKA
av *Aase* och *Kurt Kirchheiner*
2:a uppl. Kart. 8:50

Riktar sig till dem som under en begränsad tid vill lära sig det väsentliga och lägger stor vikt vid det dagliga umgängessyftet. Innefattar grammatik, skrivövningar, glosor och sammanhängande texter med småningom ökande svårighetsgrad.

NYCKEL TILL 100 LEKTIONER I ITALIENSKA
av *Ebba Atterbom* 1:—

Gebers *Praktiska o. värdefulla hjälpmedel*

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.